

Tühi kõht on kõige parem kokk!

IVI TOMINGAS

*Lasteaiakasvandik 1960. aastatel supitaldriku taga.
Foto: Salomon Rosenfeld. RA, EFA.357.0.90945*

Eestlastel on söömise kohta arvukalt vanasõnu, millest paljud seovad ehteestlaslikult söömise kokku töötegemisega: „Töö kardab leiba söönud mehi“, „Kes sööb, see teeb“, „Keskaik tühi, töö raske“, „Tühi kott ei seisa püsti“ jne.

Pealkirjaks valitud ütlust tänapäeval enam palju ei kasutata ja seda eriti detsembris, mil päkapikud poetavad sussi sisse maiusi ja erinevad jõulupeod nii kolleegide kui ka lähedaste seltsis saavad hoo sisse juba detsembri alguses. Nii et jõulukuud võiks vabalt kutsuda ka söömiskuuks, seda enam, et selle vastand – näljakuu – on meil märtsi sünonüümina ammu olemas.

Ent külluslik toiduvalik, mis meid tänapäeval supermarketites tervitab, on alles

uuema aja nähtus. Kartuli levik 19. sajandil üha enamate eestlaste toidulauale aitas küll edaspidi ära hoida suuremaid näljahädasid, kuid raskeid aegu, seda eriti sõdade ajal ja järel, on ette tulnud hiljemgi. Ka nõukogude perioodil olid poeletid üpris tühjad, kodused pidulauad aga paradoksaalsel kombel lookas, ja seda tänu tutvustele või osavatele perenaistele.

Vabadussõjast, selle käigust, relvastusest, välisriikide sõjalisest abist ja muust taolisest on kirjutatud palju. Sellel aastal laekus Rahvusarhiivi üliõpilastööde konkursile ka Kaisa Kopliste bakalaureusetöö „Lääneriikide humanitaarabi Eesti lastele aastail 1919–1922“, mis annab ülevaate neil aastail valitsenud kehvast toitluskorrist. Soovitan seda tööd, mis pälvis muide ka tudengipremia, lugeda ja lisan

Ivi Tomingas, arhivaar, Rahvusarhiivi filmiarhiiv, Ristiku 84, 10318 Tallinn, ivi.tomingas@ra.ee

omalt poolt fotonurka pildi sõna otseses mõttes paljasjalgsetest lastest Vabadussõja ajal suppi söömas.

Seekordne fotovalik hõlmab peaaesjalikult igapäevast söömist, seda nii suures seltskonnas koolis, sõjaväes, matkal kui ka koduses ringis. Fotodelt nähtub, et suurte inimrühmade toitmiseks sobib kõige paremini supp. Muljetavaldavalt suured supipotid on küllap tänasteski koolisööklates üsna samasugused. Aga kuidas on lugu kokkadega? Kui 1920. ja 1930. aastatel peeti söögivalmistamist kitsalt naiste alaks, siis 1990. aastatest alates on sellesse otsustavalt sekkunud ka mehed.

Kui pealkirja juurde tagasi tulla, siis on isu kahtlemata parim siis, kui einestatakse värskes õhus. Hull oli lugu aga siis, kui koolis või lasteaias toodi lauale toit, mis lastele millegipärast vastu hakkas. Kord oli nõukogude ajal aga karm – taldrik tuli tühjaks süüa! Pildil lasteaialapsest, kes virila näoga oma taldriku taga istub, pole hästi aru saada, kas tegu on supi või kisselliga, aga sööja jaoks pole toit ilmselgelt isuäratav. Kui seltskondades mõnikord lapsepõlvest juttu tehakse ja hakatakse meenutama oma lasteaiast, siis räägitakse tihti sedagi, kui osav oli keegi vastumeelset toitu peitma, et lauast lõpuks ikkagi ära saada. Suppi aga paraku põlletaskusse ei peida, nii et väikese sööja äng on igati arusaadav.

Jõulude tähistamist märgib sel korral foto meeleolukast jõulupeost 1920. aastatel.

Mõnusaid maiuspalu jõululauale ning soojust ja südamlikkust laua ümber olijatele!

Lapsed söömas Vabadussõja ajal Eesti Lastekaitse Ühingu toitluspunktis Tallinnas.

Foto autor teadmata. RA, EFA.38.0.66688

*Jalaväepolgu sõdurid Vabadussõja ajal Ingerimaal supisabas. 1919. aasta september.
Foto autor teadmata. RA, EFA.114.A.256.102*

*Seltskond jõululauas. 1920. aastad.
Foto autor teadmata. RA, EFA.271.0.428167*

*Einepaus õpetajate ekskursioonil Saaremaale. 1927. aasta.
Foto autor teadmata. RA, EFA.134.A.76.51*

*Noorte Kotkaste Nõmme malevkonna liikmed matkal einestamas. 1939. aasta.
Foto autor teadmata. RA, EFA.746.10.116304*

Vaade Otepää vastvalminud söökla saali. 1954. aasta.

Foto: Vitali Gorbunov. RA, EFA.204.0.5849

Ristimispeo pidulaud 1960. aastatel.

Foto autor teadmata. RA, EFA.271.0.34455

*Piknik lisaku lähistel. 1969. aasta august.
Foto: Lembit Soonpere. RA, EFA.649.0.220303*

*Isaga söömas. Saaremaa, 1975. aasta.
Foto: Vassel Müürisepp. RA, EFA.750.0.404636*

Tartu 4. keskkooli õpilased sööklas einestamas. 1984. aasta.

Foto: Kaljo Raud. RA, EFA.263.0.130330

Raikküla kooli kokk Mare Tuul kooli köögis. 2000. aasta.

Foto: Märt Bernadt. RA, EFA.373.0.401701